

H. Bock: Kreuterbuch, 1560, Von Seckel oder Teschel kraut.

Von Seckel oder Teschel kraut. Cap. LXXI.

Fünff oder sechs kreütter mócht man also nennen, (Pera pastoris. 1.) zûm ersten das groþ mit den breiten teschen, oder wie der Milten samen, von welchen im Thlaspi gemelt ist, gehórt aber nit hieher. (2. 3.) Darnach zwei andere gewächs tragen bede kleinen gâlen samen inn teschlin, seind am geschmack wie der Kressen und der Senff, die seind under die Kressen gezelt. Wie wol noch eins der geschlecht ist, das würt nit allenthalben funden, aber auff dem gaw umb Wormbþ findt man sein überflüssig uff den strassen und rechen, zwischen den Weingarten, mit vilen langen, zarten und dünnen zincken,(o) [202] wie bircken reiþlin, (4.) die seind mit sehr wenig und mit gantz kleinen bletlin bekleidet, schmåler dann des Weggräþ. Die gestalt des kleinen gâlen sâmlins, sampt dem geruch und geschmack, zeigt an den gemeinen garten Kressen, etwas hanniger, am samen kleiner, würt von den weibern Besemkraut getaufft, darumb es darzû dienstlich und als Besem gebraucht würt. (Besemkraut.)

Van zak of tasjeskruid. Kapittel 71.

Vijf of zes kruiden mocht man also noemen en als eerste de grove met de brede tasjes of zoals de melde zaden waarvan in Thlaspi gemeld is, gehoord echter niet hier. Daarna twee andere gewassen dragen beide kleine gele zaden in tasjes en zijn aan smaak zoals de kressen en de mosterd en die zijn onder de kressen geteld. Hoewel er nog een van dat geslacht is en dat wordt niet overal gevonden, maar op de gaw om Wormb vindt men het overvloedig op de straten en rekken, tussen de wijntuinen met vele lange, zachte en dunne uitlopers [202] zoals berken twijgen en die zijn met zeer weinig en met gans kleine blaadjes bekleed, smaller dan dat weggras. De gestalte van de kleine gele zaadjes, samen met de reuk en smaak toont aan de gewone tuinkres, wat haniger, aan zaden kleiner en wordt van de vrouwen bezemkruid gedoopt, daarom het daartoe dienstig en als bezem gebruikt wordt. Maar de andere twee gewone zakjes zo overal groeien zijn elkaar gelijk. De grootste en

Aber die andern zween gemeine Seckel, so allenthalben wachsen, seind einander gleich. Der gróst und gemeinst, so hin und wider in den gärten, auff den strassen, auff den mauren, an gebawtem erdtrich finden würt, ist gemeinlich nur ein einziger runder stengel, spannen lang. Des bletter seind erstmals, eh es ubersich steigt, zerkerfft wie Verbena oder Cardo benedicten bletter. Das würtzelin schlecht dünn und weiß. Der stengel ist wenig mit blettern bekleidet, der selbig theilt sich in der hóhe in vil neben zincken, welche alle sampt an dem gipflen weissen blümlin tragen, kleiner dann Verbena, darauß werden kleine secklin oder teschlin mit kleinen sámlin. Díp kraut findt man uber jar wie die Creützwurtz, der geschmack ist wie an de gemeinen koch kreüttern, on allen geruch.

(6.) Das ander ist dem jetzgemelten mit Teschlin und weissen blümlin gleich, die blettlin aber spreiten sich erstmals auff die erden, wie ein sternlin, vergleichen sich dem gemeinen Meüßörtlin kraut. Die stengelin seind nacket, ohn bletter, spannen lang, etwan kürtzer, dünn als gezwirnter gemeiner netz, ein jedes sacklin darinn der samen ist vergleicht sich eim Melonen kern. Blüet in Glentzen, gegen dem Meien, fürnemlich auff sandechtem dürtem erdtrich, ohn geruch und geschmack.

Von den Namen.

Das Seckel oder Teschelkraut heiþt Bursa und Pera Pastotis, von etlichen Herba cancri, Crispula unnd Sanguinaria oder Sanguinalis, darumb das es zúm blütgang, den selben zústillen nutz soll sein. (Bursa. Sagminalis.) Mich will hie beduncken, es solt nit sanguinalis, sonder sagminalis heissen, das wer dann nit fern vom Hieropotane oder Verbena, nemlich das erst inn [203] Dioscoride. Ich wil aber nichts schliessen, es sei und bleib ein Seckelkraut.

Von der Krafft und Würckung.

Die grossen Seckelkreüter mit dem gálen samen, seind under den hitzigen Cressen kreüttern beschriben. Aber dz aller gemeinst Seckelkraut, muß etwas kalter und druckener substantz sein, dann es zú stillen das blút gemeinlich jinnerlich und eüsserlich gebraucht würt.

algemeenste zo hier en daar in de tuinen, op de straten, op de muren en aan gebouwd aardrijk gevonden wordt is gewoonlijk maar een enkele ronde stengel, zeventien cm lang. De bladeren zijn de eerste keer eer het omhoog stijgt gekerfd zoals Verbena of Cnicus benedictus bladeren. Dat worteltje recht, dun en wit. De stengel is weinig met bladeren bekleed, diezelfde verdeelt zich in de hoogte in veel zijtakjes welke alle samen aan de top witte bloempjes dragen, kleiner dan Verbena en daaruit worden kleine zakje of tasjes met kleine zaadjes. Dit kruid vindt men door het jaar zoals kruiskruid, de smaak is zoals aan de algemene kook kruiden en zonder alle reuk.

De andere is de net genoemde met tasjes en witte bloempjes gelijk, de blaadjes echter spreiden zich de eerste keer op de aarde zoals een sterretje, vergelijken zich het gewone muisoor kruid. De stengeltjes zijn naakt, zonder bladeren en zeventien cm lang en soms wat korter, dun als gedraaid gewoon net, elk zakje waarin het zaad is vergelijkt zich een meloenen kern. Bloeit in lente tegen mei voornamelijk op zandachtige dor aardrijk, zonder reuk en smaak.

Van de namen.

(**Capsella bursa-pastoris**, **Teesdalia nudicaulis**, **Lepidium ruderales** als bezemkruid) Dat zakje of tasjeskruid heet Bursa en Pera Pastoris, van ettelijke Herba cancri, Crispula en Sanguinaria of Sanguinalis, daarom dat het tot bloedgang om dezelfde te stillen nuttig zou zijn. Ik wil hier bedenken, het zal niet sanguinalis, maar sagminalis heten en dat is dan niet ver van Hieropotane of Verbena, namelijk de eerste in [203] Dioscorides. Ik wil echter niets uitsluiten, het is en blijft een Seckelkruid.

Van de kracht en werking.

Dat grote zakjeskruid met de gele zaden zijn onder de hete kres kruiden beschreven. Maar dat aller gewoonste zakjeskruid moet wat koude en droge substantie zijn, dan het tot stillen van dat bloed gewoonlijk innerlijk en

Innerlich. Teschelkraut gedórrt, und in rotem wein, oder gestâheltem regen wasser gesotten und gedruncken, stilt den roten und weissen bauchfluß, dz blût harnen, blût spewen, den ubrigen fluß der weibern, und heilt alle jinnerlich versetzung. Solch thût auch das gebrant wasser etlich tag an eindand gedruncken, jedes mal iiij. oder v. löffel voll. (Blût fluß. Blût spewen. Blût harnen. Versetzung.) Eüsserlich. Eyn leinen zâpflin in des krauts safft genetzt, und in die nasen gethon, stillt das blûten. Gemelter safft oder gebrant wasser ist nutz die frische wunden darmit zûweschen. Etlich meinen so diß kraut bei jemandts warm werde, muß das blûten der nasen und anderer wunden auff hóten, und nit mehr schweissen. (Nasen blûten. Wunden.)	uiterlijk gebruikt wordt. Innerlijk. Tasjeskruid gedroogd en in rode wijn of gestaald regenwater gekookt en gedronken stilt de rode en witte buikvloed, dat bloed plassen, bloed spuwen, de overige vloed der vrouwen en heelt alle innerlijke verzering. Zulks doet ook dat gebrande water ettelijke dag achter elkaar gedronken en elke keer 4 of 5 lepels vol. Uiterlijk. Een linnen zetpil in het kruid zijn sap genat en in de neus gedaan stilt dat bloeden. Gemeld sap of gebrand water is nuttig de frisse wonden daarmee te wassen. Ettelijke menen zo dit kruid bij iemand warm wordt moet dat bloeden van de neus en andere wonden ophouden en niet meer zweten.
---	--

Dodonaeus;

Van Tasjes kruid kap. LIII.

Vorm.

Pastoria bursa of tasjeskruid.

(Capsella bursa-pastoris)

Tasjes kruid heeft ronde, taaie steeltjes die een dertig cm hoog worden en lange, diep ingesneden bladertjes die op de bladeren van witte mosterd lijken, maar kleiner. De bloempjes zijn wit en groeien langs de steeltjes. Als ze vergaan dan worden het kleine tasjes of brede zakjes waarin klein, zwart zaad ligt. De wortel is lang, slecht en wit.

Plaats.

Tasjes kruid groeit op de straten, bij de wegen en op ongebouwde, ruwe, steenachtige plaatsen.

Tijd.

Het bloeit meestal in juni en in augustus.

Naam.

Dit kruid heeft geen naam in Grieks noch in Latijn die hem door de ouders gegeven is, maar wordt tegenwoordig in Latijn Pastoria bursa, Pera en bursa Pastoris genoemd. In Hoogduits heet het Deschelkraut, Seckelkraut en Herten seckel, hier te lande tasjes of vorsekens kruid. In Frans bourse de bergier.

Natuur.

Tasjes kruid is koud en droog tot in de derde graad.

Kracht en Werking.

Tasjes kruid dat in water gekookt en gedronken wordt stelpt de loop van de buik, rode loop, bloed spuwen, bloed plassen en de overvloedige vloed van de vrouwen en allerhande bloedgang, hoe en op welke manier dat het gebruikt wordt en is daar toe zeer krachtig zodat sommige schrijven zeggen dat het 't bloed stelpt al wordt het maar in de hand gehouden of over het lichaam gedragen.

Zie verder: <http://volkoomenoudeherbariaenmedisch.nl> en : <http://www.volkoomen.nl/>